

og i erter auka med 3,5 % når dei er vakse i blanding, mot kvar for seg. Innhaldet av plantetrevlar forhold seg på liknande vis som proteinet. Bygg er ikkje næringsrikare enn havre og vikker forhold seg som erter.

Tabell 5. Prosentisk innhald i grønfør med 85 % turremne.

Vokstrar	Okse	Feitt	Protein	Plantetrevlar	Kvævefrie emne	Melleg eggekвите	Amider
Havre	4,1	2,2	6,3	27,0	45,4	4,5	0,6
Erter	7,0	2,1	19,6	27,3	29,0	10,7	5,4
Havre vakse saman med erter	5,3	2,2	8,0	29,2	40,5	5,4	1,1
Erter vakse saman med havre	6,4	1,9	17,8	26,9	32,5	10,1	4,9
Bygg	4,4	1,9	5,7	27,9	45,2	4,1	0,5
Vikker	7,7	1,1	18,4	25,9	31,8	10,1	4,7

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1958.

Av direktør Aasulv Løddesøl.

Brenntorvstatistikken for produksjonsåret 1958, som nå foreligger, viser en samlet produksjon på 781.600 m³ brenntorv i siste sesong. Dette er noe mindre enn i 1957, da produksjonen utgjorde 835.700 m³ i alt. Differansen mellom fjorårets og årets brenntorvproduksjon utgjør m. a. o. 54.100 m³, det er en nedgang på ca. 6 %.

Tar vi for oss brenntorvstatistikken for de enkelte fylker, vil vi finne at det siste år er registrert en tilbakegang i brenntorvproduksjonen i 9 av de 12 fylker her i landet hvor det for tiden produseres brenntorv. Bare i Oppland fylke viser brenntorvproduksjonen en stigning, nemlig ca. 2.000 m³ i forhold til fjorårets produksjon. Nordland og Troms fylker har tilsvarende produksjon som det foregående år. I 6 fylker, nemlig Akershus, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark og Aust-Agder, er det ikke produsert brenntorv i 1958 (jfr. tabell 1). Som i tidligere år bygger statistikken på oppgaver innsamlet gjennom fylkenes og/eller herredenes forsyningsnemnder, og — for Finnmark fylkes vedkommende — gjennom fylkets torvmester assistert av herredenes torvtilsynsmenn.

Tabell 1 gir et forholdsvis utførlig bilde både av brenntorvproduksjonens størrelse i såkalte «normale» år før siste krig og for tiden. I våre kommentarer til tabellen kommer vi fortrinnsvis til å be-

handle årets produksjonsresultat i forhold til fjorårets, da det er dette som har størst interesse i dagens situasjon. Men først et kort overblikk over brenntorvens rolle som brenselkilde i det hele både under normale og under mer krisebetonte forhold.

Før siste verdenskrig dreide størrelsen av den årlige brenntorvproduksjon seg om ca. 1,4—1,5 mill. m³, såvidt det er mulig å vurdere dette p. grl. a. foreliggende oppgaver. Det alt overveiende av dette kvantum besto av stikktorv, som ble produsert i de skogløse eller skogfattige kystbygdene fra og med Rogaland i sør til og med Finnmark i nord. I de aller fleste tilfelle var dette brenntorv som ble produsert til selvforsyning, enten på egne eller på andres myrer, som ved utskifting eller andre avtaler var belagt med såkalte torvretter. Til dette kom det uheldige forhold at det ved de eldre utskiftinger ikke var tatt noe som helst forbehold om til hvilken dybde myrene kunne avtorves. De som var i besittelse av torvretter kunne derfor fjerne hele torvlaget, m. a. o. bunnskrape myrene. Under vest-norske forhold hvor myrene ofte hviler direkte på fjellgrunn uten lag av mineraljord mellom det overliggende torvlag og fjellet, førte dette ofte til en utstrakt jordødeleggelse. Ifølge undersøkelser utført av Det norske myrselskap og Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene (den såkalte «Jordvernkomite») utgjorde det areal som årlig ble ødelagt eller sterkt forringet p. gr. a. urasjonell brenntorvdrift før krigen ca. 1.030 dekar. Dette areal var fordelt på i alt 110 kystherreder på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge.

Utenom de egentlige kystbygder er produksjonen av brenntorv i normale år meget beskjeden. Det var særlig i bygdealmeningene på Østlandet, først og fremst i Hedmark fylke, at det tidligere ble produsert en del maskintorv til delvis dekning av de almeningsberettigedes brenselbehov. I de senere år er denne produksjon praktisk talt innstilt. Derimot har det vært produsert en del maskintorv og torvbriketter for salg til skoler, militære anlegg m. v. på Østlandet, både under og etter krigen, men i de senere år har også denne produksjon gått sterkt tilbake.

Under brenselkriser øker brenntorvproduksjonen erfaringsmessig ganske sterkt. Dette gjelder både for stikktorv og maskintorv. Størst brenntorvproduksjon under siste brenselkrise hadde vi i 1943 da det ble produsert ca. 2 mill. m³ og av dette var ca. 170.000 m³ maskintorv. Det var da Hedmark og Oppland fylker som hadde størst maskintorvproduksjon, nemlig med henholdsvis ca. 50.000 og ca. 43.000 m³ i hvert fylke. Rogaland fylke kom som nr. 3 med ca. 25.000 m³ maskintorv. Når det gjelder stikktorvproduksjonen lå Nordland fylke suverent først, nemlig med 519.000 m³ og som en god nr. 2 kom Rogaland med 412.500 m³. På 3. og 4. plassen kom henholdsvis Sør-Trøndelag med 245.000 m³ og Troms med 204.600 m³. Disse tallene kan ha en viss interesse å referere til sammenlikning med produksjonsoppgavene for 1957 og 1958 som er tatt med i tabell 1.

Tabell 1. Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1958.

Fylke	Beregnet „normal“ brenntorvproduksjon før siste krig		Brenntorvproduksjon i 1957		Brenntorvproduksjon i 1958		Brenntorvproduksjon i 1958 i forhold til:	
	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	Normalproduksjon m ³	Fjorårets produksjon m ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Østfold	—	—	15.400 1)	15.400 1)	6.700	6.700	+ 6.700	÷ 8.700
Akershus	—	—	—	—	—	—	—	—
Hedmark	18.000	18.000	—	—	—	—	÷ 18.000	—
Oppland	1.500	1.200	2.000	2.000	4.000	4.000	+ 2.500	+ 2.000
Buskerud	500	400	—	—	—	—	÷ 500	—
Vestfold	—	—	—	—	—	—	—	—
Telemark	—	—	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2.000	—	500	—	450	—	÷ 1.550	÷ 50
Rogaland	150.000	1.000	31.500	—	25.900	—	÷ 124.100	÷ 5.600
Hordaland	130.000	—	14.300	—	12.000	—	÷ 118.000	÷ 2.300
Sogn og Fjordane	50.000	—	20.000	—	15.000	—	÷ 35.000	÷ 5.000
Møre og Romsdal	165.000	—	66.000	—	49.500	—	÷ 115.500	÷ 16.500
Sør-Trøndelag	245.000	—	171.500	—	129.250	—	÷ 85.750	÷ 12.250
Nord-Trøndelag	55.000	—	33.550	—	32.000	—	÷ 23.000	÷ 1.550
Nordland	380.000	—	323.000	400 1)	323.000	400 1)	÷ 57.000	0
Troms	167.000	—	100.200	—	100.200	—	÷ 66.800	0
Finnmark	97.700	—	57.750	—	53.600	—	÷ 44.100	÷ 4.150
I alt for riket	1.461.700	20.600	835.700	17.800	781.600	11.100	÷ 680.100	÷ 54.100

1) Inklusive torvbruketier (og $\frac{1}{2}$ formbrensel) omregnet etter 3 m³ pr. tonn.

Som nevnt innledningsvis er brenntorvproduksjonen i 1958 ca. 6 % mindre enn året før. Sett i forhold til førkrigsproduksjonen utgjør tilbakegangen ca. 47 %. Av de fylker hvor brenntorvproduksjonen spiller noen virkelig rolle for brenselforsyningen, er det Nordland som leder, nemlig med ca. 85 % i forhold til normalproduksjon, dernest kommer Sør-Trøndelag med ca. 65 %, Troms med ca. 60 %, Nord-Trøndelag med ca. 58 % og Finnmark med ca. 55 %. I kystbygdene på Vestlandet derimot er tilbakegangen ganske stor, idet størrelsen av brenntorvproduksjonen i 1958 bare utgjør fra ca. 10 % til ca. 30 %, hvor Hordaland representerer det laveste og Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal det høyeste tall.

Når tilbakegangen i brenntorvproduksjonen er så stor nettopp i Vestlandsfylkene og særlig i Hordaland fylke, så har dette sin grunn i at det var i sistnevnte fylke at jordødeleggelsen p. gr. a. urasjonell brenntorvdrift var størst. Dette gjaldt både den årlige jordødeleggelse og samlet ødelagt areal. De gjenværende ressurser av brenntorv (råtorv) i myrene er dessuten redusert så sterkt at det er lite igjen av brukbar brenntorv i de fleste av dette fylkes kystherreder. Dette gjelder også flere kystherreder i de andre Vestlandsfylkene, og for øvrig også enkelte kystherreder i Trøndelag og i Nord-Norge. Sett i gjennomsnitt gjør imidlertid ikke mangelen på råmateriale seg så sterkt gjeldende i de øvrige fylker som i Hordaland.

Et annet og meget viktig moment i denne forbindelse er for øvrig utbyggingen av elektrisk kraft, som i de senere år også har kommet kystbefolkningen til gode. Jordvernkomiteen regnet i sin tid med at forsyning av kystbygdene med elektrisitet ville redusere torvforbruket med ca. 60 %, idet komiteen gikk ut fra at elektrisiteten i hvert fall ville bli benyttet til koking. Det viser seg imidlertid at den elektriske kraften i stor utstrekning også blir brukt til oppvarming. Brenntorv blir nemlig ikke noe særlig billig brensel p. gr. a. de høye arbeidslønninger, vel å merke hvor man er henvist til leid arbeidskraft. At de økonomiske forhold for kystbefolkningen har bedret seg betydelig i årene etter krigen er også en medvirkende faktor til redusert torvforbruk. M. a. o. er det flere penger blant folk, kjøpeevnen er økt og det blir også penger til kjøp av brensel utenfra. De synkende priser på importert brensel spiller nok også delvis inn.

Samtidig med nedgangen i stikktorvproduksjonen i kystbygdene er jordødeleggelsen ved torvstikking gått sterkt tilbake, i mange bygder forekommer det for tiden ingen jordødeleggende torvdrift. Det er dette målet Myrselskapet har satt seg: Å få stanset all urasjonell og jordødeleggende brenntorvdrift så jordsmonnet kan bli bevart og nyttet til produktive formål, ikke bare i øyeblikket, men også i fremtiden.

Når det gjelder årets produksjonsresultat kan det kanskje også være grunn til med noen ord å kommentere produksjonen av ma-

skinelt fremstilt torvbrensel. Den overveiende del av dette er maskintorv som er produsert i Østfold og Oppland fylker ved hjelp av såkalte «enmannsmaskiner» av svensk type. Når det gjelder torvbriketter, så er det i siste produksjonssesong bare fremstilt et ubetydelig kvantum da det ikke lyktes for innehaveren av landets eneste torvbrikettfabrikk å få opprettet bindende salgskontrakter fra våren av. Dette på tross av at torvbriketter er anerkjent som et godt brensel. Hva den såkalte formbrenselproduksjon angår, så drives denne bare som forsøksdrift i beskjeden målestokk i Nord-Norge. I statistikken er begge disse former for torvbrensel omregnet til maskintorv i forholdet 3 m³ maskintorv pr. tonn briketter og/eller formbrensel.

Hvor meget representerer så årets brenntorvproduksjon i brennverdi sammenliknet med andre brenselstyper? Vi skal først foreta en sammenlikning med ved, nærmere bestemt skogsved. Vi regner da at 2,5 m³ stikkertorv eller 2,1 m³ maskintorv tilsvare 1 favn skogsved:

Stikkertorv	770.500	:	2,5	=	308.200 favner
Maskintorv (og torvbriketter)	11.100	:	2,1	=	5.286 »

I alt 313.486 favner

En tilsvarende beregning for vanlig kull gir følgende resultat når vi regner at 8 m³ stikkertorv eller 6 m³ maskintorv tilsvare 1 kulltonn:

Stikkertorv	770.500	:	8	=	96.313 kulltonn
Maskintorv (og torvbriketter)	11.100	:	6	=	1.850 »

I alt 98.163 kulltonn

Jevnfører vi disse tallene med produksjonen av det vedkvantum som er produsert for salg i siste sesong — nemlig 218.429 favner, så forstår vi at brenntorvproduksjonen — særlig i skogløse kystbygder — allikevel er en faktor i landets brenselforsyning som er vel verd å regne med. Hva selve pengeverdien av brenntorven angår, så representerer også den en betydelig sum, nemlig ca. 10—12 mill. kroner sammenliknet med kull i norsk havn. Også nasjonaløkonomisk sett spiller brenntorvproduksjonen en ikke ubetydelig rolle ved å redusere kullimporten og derved spare valuta.

Vi må heller ikke undervurdere den beredskapmessige betydning som brenntorvproduksjonen har. Det er meget viktig for et land som Norge med begrensede muligheter til import av kull og

oljer under en eventuell blokering av de sjøverts forbindelser å kunne produsere en størst mulig del av brenselet fra egne skoger og myrer. Ikke minst av hensyn til den store betydning det vil ha for en hurtig økning av brenntorvproduksjonen i krisetider, bør selve grunnstammen av brenntorvproduksjonen bevares. Arbeidet for rasjonalisering av brenntorvproduksjonen bør derfor fortsette når torvbrensel kan produseres med økonomisk fordel og uten at fremtidige verdier — altså jordsmonnet — ødelegges. Samtidig bør vi sørge for å holde oss mest mulig a jour når det gjelder nye metoder og fremskritt på det produksjonstekniske område. Det er nemlig — etter mitt skjønn — meget viktig at vi står best mulig rustet til å møte eventuelle brenselkriser slik som forholdene ute i verden for tiden er.

Oslo, den 19. november 1958.

SELSKAPET NY JORD 50 ÅR.

Direktør J. Heggelund Smith.

Selskapet Ny Jord's 50 års jubileum ble feiret 30. september i år med et festmøte i Universitetets gamle festsal. H. M. Kong Olav V var tilstede. Jubileet ble også markert med en stilig festmiddag i Oslo Handelstand samme dag hvor en rekke innbudte gjester deltok.

Selskapets stiftelsesdato er 22. juni 1908 under det opprinnelige navn «Selskapet til Emigrasjonens innskrenkning». Som navnet sier var arbeidet de første årene konsentrert om midler til å innskrenke utvandringen.

Etter et foredrag om «Myr- dyrkning og nyrydning», som ble holdt på Det norske myrselskaps årsmøte i 1911 av daværende nestformann i Myrselskapet, statsråd Johan E. Mellbye, ble interessen

for alvor vakt for bureising som et middel mot utvandringen.

Foredraget førte til innsamling av det såkalte «Myrdyrkningsfondet», som ble administrert av et styre valgt av Emigrasjonsselskapet og Myrselskapet. Midlene skulle nyttes til innkjøp av myrområder for oppdyrking og reising av nye selvstendige bruk. I 1915 ble «Selskapet til emigrasjonens innskrenkning» omorganisert til Selskapet Ny Jord, og nydyrking og bureising ble hovedoppgavene. Samtidig ble